

Bijlagen: Begrippen en definities, signalenkaart en risicofactorenkaart

Algemene meldnormen (leidende principes t.b.v. afwegingskaders)

Het doen van een melding bij Veilig Thuis van mogelijk huiselijk geweld of mogelijke kindermishandeling is een professionele norm en als zodanig noodzakelijk:

Meldnorm A In ALLE gevallen van acute onveiligheid en/of structurele onveiligheid.

Meldnorm B In alle ANDERE gevallen waarin de aandachtsfunctionaris meent dat hij, gelet op zijn competenties, zijn verantwoordelijkheden en zijn professionele grenzen, in onvoldoende mate effectieve hulp kan bieden of kan organiseren bij (risico's op) huiselijk geweld en/of kindermishandeling.

Meldnorm C Als een aandachtsfunctionaris die hulp biedt of organiseert om betrokkenen te beschermen tegen het risico op huiselijk geweld en/of kindermishandeling constateert dat de onveiligheid niet stopt of zich herhaalt.

Acute onveiligheid, structurele onveiligheid en disclosure

Acute onveiligheid

Definitie: Een persoon is in direct fysiek gevaar, diens veiligheid is de komende dagen niet gegarandeerd en hij of zij heeft direct bescherming nodig.

Toelichting: Bij het afwegen van signalen van huiselijk geweld en/of kindermishandeling schat een beroepskracht allereerst en voortdurend in of een betrokkene acuut (levens)gevaar loopt. Dit betreft de aanwezigheid van fysiek of seksueel geweld (met of zonder letsel) of, in geval van zorgafhankelijke kinderen of (oudere) volwassenen, de afwezigheid van de meest basale verzorging (waaronder eten, drinken, kleding en onderdak) maar bijvoorbeeld ook om het onnodig toedienen van medicijnen of het verrichten van onnodige zorg.

Voorbeelden:

- Door geweld toegebrachte verwonding die medische behandeling behoeft.
- (Ernstig) letsel met een vermoeden dat dit is toegebracht, of een poging daartoe.
- Poging tot verwurging.
- Wapengebruik.
- Geweld tijdens de zwangerschap.
- (Vermoeden van) seksueel misbruik of seksueel geweld of seksuele exploitatie van kinderen jonger dan 18 jaar.
- Acute bedreiging om zichzelf of een naaste (waaronder (ex)-partner, kinderen of familielid) te doden, ernstig letsel toe te brengen of hun vrijheid te benemen (familiedrama, eerwraak, vrouwelijke genitale verminking).
- Onthouden van zorg die acuut de gezondheid bedreigt van -9 maanden tot + 100 jaar, waaronder het onthouden van voedsel.
- Als een ouder/verzorger (medische) klachten/aandoeningen bij een kind verzint/aandikt, (medische) onderzoeksgegevens betreffende bij het kind bestaande klachten en afwijkingen vervalst of in het kader van een onderzoek selectief verstrek of (medische) klachten en afwijkingen bij het kind daadwerkelijk veroorzaakt.
- Vrijheidbeperkende maatregel voor pleger loopt af zonder dat er afdoende veiligheidsmaatregelen genomen zijn.
- Acuut onveilige situatie bestaat of zorg dreigt weg te vallen vanwege suicidepoging, automutilatie, acuut psychiatrisch beeld, intoxicatie door alcohol of drugs.
- Noodgedwongen vlucht van huis door (dreiging van) huiselijk geweld en/of kindermishandeling.

- Een minderjarig kind dat alleen gelaten wordt in huis zonder toezicht en verzorging van een volwassene
- Minderjarigen die opgesloten worden in huis en onthouden worden van eten en drinken
- Minderjarigen die met een alleenstaande ouder leven, waarbij deze ouder een acute psychose krijgt
- etc.

Structurele onveiligheid

Definitie: Er is sprake van herhaling of voortduren van onveilige situaties of van geweld.

Toelichting: Een voorgeschiedenis van huiselijk geweld of kindermishandeling is de belangrijkste voorspeller voor voortduren van onveiligheid (plegerschap en slachtofferschap) in de toekomst.

Voorbeelden:

- Minderjarigen die opgroeien bij ouders met zodanig ernstige (psychosociale, relationele) problematiek ten gevolge van verstandelijke beperking, middelenverslaving, psychische problematiek dat de fysieke en emotionele veiligheid van het kind bij herhaling en/of voortdurend wordt bedreigd en de ontwikkelmogelijkheden van deze minderjarigen structureel ingeperkt worden.
- Vergelijkbare situaties met kwetsbare ouderen en een mantelzorger.
- Ernstige verwaarlozing die voor jonge opgroeiende kinderen blijvende schade kan veroorzaken.
- Escalerende vormen van stalking in partnerrelaties.
- Minderjarige die geregeld getuige is van huiselijk geweld tussen ouders.
- Minderjarigen die een hoog schoolverzuim hebben.
- Minderjarigen die geregeld fysiek mishandeld worden.
- etc.

Disclosure

Definitie: Slachtoffers die uit zichzelf een beroepskracht om hulp vragen of zich uiten bij (mogelijk) huiselijk geweld en/of kindermishandeling.

Toelichting: Als een slachtoffer, kind of volwassene, uit zichzelf een beroepskracht om hulp vraagt bij huiselijk geweld en/of kindermishandeling of zich hierover uit zonder hulp te vragen, betekent dit veelal dat het (minderjarige) slachtoffer een acute crisis ervaart en vreest voor de veiligheid en/of het welzijn van zichzelf of gezinsleden.

Het met onvoldoende voorbereiding met de ouders/verzorgers bespreken van de (door het slachtoffer) geuite zorgen kan leiden tot (verergering van) situaties van acute of structurele onveiligheid. Dit geldt uitdrukkelijk ook voor specifieke vormen van huiselijk geweld zoals (ex)partnerstalking, huwelijksdwang, mensenhandel, eerge relateerd geweld en oudermishandeling.

Een professionele norm tot melden betekent in dit geval zorgvuldige afstemming over de vervolgacties tussen de beroepskracht, Veilig Thuis en het slachtoffer. Bij de keuze voor wel/niet melden staat de veiligheid van het slachtoffer altijd voorop.

Signalen 4 tot 12 jaar

Hieronder kunt u de signalen aanvinken die u waarneemt bij het slachtoffer en de pleger.

Slachtoffer

- Misdraagt zich (diefstal, brandstichting, vandalisme)
- Gebruikt alcohol en/of drugs
- Heeft regelmatig buikpijn, hoofdpijn of last van flauwvallen
- Gedraagt zich niet naar zijn leeftijd, is niet zindelijk op de leeftijd dat het hoort of heeft een terugval in gedrag
- Laat afwijkend spel zien
- Neemt geen vriendjes mee naar huis
- Blijft rondhangen na schooltijd en / of is heel vroeg op school, komt regelmatig te laat
- Presteert op school onder het eigen kunnen of er is een plotselinge terugval in prestaties
- Gedraagt zich overdreven aangepast en afhankelijk of rebelleert
- Is wantrouwend, houdt afstand of maakt geen oogcontact
- Is agressief richting zichzelf, anderen en/of omgeving
- Is bang om alleen te zijn of heeft angst voor bepaalde mensen of plekken
- Vertoont plotselinge gedragsverandering in contact met ouders/verzorgers
- Heeft angst voor lichamelijk contact of is juist overdreven gericht op lichamelijk contact
- Heeft een negatief beeld van zichzelf en de omgeving
- Gedraagt zich passief en apathisch of juist heel druk
- Heeft een vertraagde ontwikkeling of stoornissen (spraak, motoriek, groeiachterstand)
- Vertoont angst voor lichamelijk onderzoek
- Is vaak ziek of ziektes herstellen slecht
- Heeft ongezonde eet- en slaapgewoonten (opvallend vermageren of aankomen, oververmoeid)
- Is verwaarloosd (hongerig, slecht gebit, vieze, niet passende kleding)
- Heeft verwondingen en/of oude littekens (blauwe plekken, brandwonden, botbreuken, onverklaarbare verwondingen op vreemde plekken)

Specifiek voor seksueel misbruik

- Heeft angst voor mannen of vrouwen in het algemeen of voor een man of vrouw in het bijzonder
- Heeft pijn, verwondingen, infecties aan de geslachtsorganen
- Vertoont niet bij de leeftijd passend seksueel gedrag of kennis
- Weigert om over een 'geheimpje' te praten dat het met een andere volwassene heeft

Pleger

- Weigert benodigde medische of geestelijk hulp voor het kind
- Vertoont negatief / dwingend gedrag t.o.v. het kind
- Vermijdt verantwoordelijkheid te nemen voor eigen gedrag en/of beschuldigt het kind
- Heeft een laag gevoel van eigenwaarde, negatief zelfbeeld
- Ziet geweld als een middel om problemen op te lossen
- Gaat steeds naar andere artsen, ziekenhuizen (shopping)
- Volgt adviezen van school of andere instanties niet op
- Verhuist regelmatig, of is regelmatig verhuisd
- Mijdt contact met leerkrachten op school
- Wordt ondersteund door veel hulpverlening binnen het gezin
- Meldt zichzelf of gezinsleden vaak ziek
- Is onzorgvuldig in het nakomen van afspraken
- Heeft relatieproblemen
- Leeft in een sociaal isolement / gesloten gezin
- Houdt het kind vaak thuis
- Stelt zich overbeschermend op
- Scheldt het kind uit en/of troost het kind niet
- Geeft aan het kind niet aan te kunnen en/of maakt overmatig gebruik van "zoethoudertjes"
- Uit veel klachten over het gedrag van het kind
- Heeft verwachtingen die niet bij de leeftijd van het kind horen
- Gedraagt zich onverschillig t.o.v. welzijn van het kind
- Geeft vage verklaringen voor verwondingen/verwaarlozing

Risicofactoren

Huisvesting en woonomgeving

- (Ongeplande) Gezinsuitbreiding
 - Aanwezigheid van dieren / dierenmishandeling
 - Moeizame verhuizing en/of verbouwing
 - Ontevreden over woning en/of leefomgeving
 - Problematische woonomgeving (Slechte of te kleine huisvesting, criminaliteit, armoede, achterstand, overbevolking, slechte sociale voorzieningen)
 - Veelvuldig verhuizen
- *Moeder:* "We zijn alweer verhuisd. De burens kletsten weer over ons. Mijn man is overigens echt veranderd nu."

Financiën

- Afhankelijk van sociale bijstand / armoede
 - Betalingsachterstand(en) en/of schulden
 - Geen financieel overzicht
 - Inkomensderving ouders
 - Niet aanvragen van vergoedingen
 - Werkeloosheid
- *Kind:* "Alle jongens uit de klas zitten op voetbal. Maar mam vindt sport te duur. Ze zegt dat ik ook wel op het balkon kan spelen"

Zingeving

- Culturele invloeden / afwijkende subculturele normen en waarden
 - Onwrikbare religieuze overtuigingen (opvattingen die niet met het gezin bespreekbaar zijn, zoals nut van inenten bij kinderen)
 - Traditionele praktijken (rituelen, besnijdenis)
 - Veel alleen zijn, eenzaamheid
 - Zoeken naar eigen identiteit
- *Leerkracht:* "Toen de *Harry Potter*-reeks werd aangeschaft voor de bibliotheek mocht één van mijn leerlingen niet langer boeken lenen."

Lichamelijk functioneren

- Extra zorgafhankelijk kind
 - Ziekte binnen familie
- *BSO-medewerker:* "Toen hij bij ons kwam, was hij al bijna zindelijk en dat ging ook een half jaar goed. Maar nu lijkt het alsof hij helemaal vergeten is dat er zoiets als een WC bestaat. Hij laat het gewoon lopen."

Dagbesteding

- Geen ouder/opvoeder aanwezig in huis
- Onderwaardering huisvrouw/-man

- *Wijkagent*: “Ik zag op straat 2 kleine jongens een kat mishandelen. Toen ik met hen voor hun deur stond, was er niemand thuis.”

Praktisch functioneren

- Moeizame planning en taakverdeling
- Overbelasting
- Vluchtelingen- of migrantenstatus (Aanwezigheid van trauma's, lage sociaal economische status, onzekerheid verblijfsvergunning, werkloosheid, negatief zelfbeeld)

- *Meisje*: “Bij mijn vriendinnetjes zijn ze zo lief thuis, daar kunnen wél kindjes spelen.”

Sociaal functioneren

- Moeizame scheiding
- Ontwikkelingsachterstand kind
- Op jonge leeftijd ouder (<18 / 19 jaar)
- Problematische jeugd van ouders (zelf slachtoffer geweest van mishandeling of de eigen relatie met ouders is als liefdeloos / afstandelijk ervaren)
- Sociaal isolement / gebrek aan sociale steun
- Vrienden met negatieve invloed

- *Leerkracht*: “In de klas is ze niet te handhaven, ze heeft een brutale mond wanneer haar iets niet bevalt. De problemen thuis hebben hier vast iets mee te maken”

Psychisch functioneren

- Negatieve houding t.o.v. interventies / hulpverlening
- Ontwikkelings- of concentratiestoornis
- Overmatige stress
- Positieve opvattingen over antisociaal gedrag
- Problemen met reguleren / uitdrukken van emoties
- Verslavings- en/of psychische problematiek
- Verstandelijke beperking (bijv. laag I.Q.)

- *Logopediste*: “Hoewel er geen aanwijsbare reden is, gaat hij nauwelijks vooruit. Op deze leeftijd moet de spraak al beter ontwikkeld zijn.”